

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.21 (3429) ●

● ЧАЦВЕР, 4 ЧЭРВЕНЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Дзяржава і дыяспара — разам
З выступлення Пасла Беларусі ў Расіі Ігара Петрышэнкі на сустрэчы з дэлегатамі VI з’езду ФНКА беларусаў Расіі **Стар. 2**

Роду глыбокія карані
Нашы супляменнікі жывуць у заходнесібірскай глыбінцы, але ведаюць, што іхнія продкі — з беларускіх зямель **Стар. 3**

Лебедзь над Кімерыяй
У Феадосіі ўшанавалі памяць пра вядомага паэта Максіма Багдановіча, якога не стала ў маі 1917 года **Стар. 4**

МОМАНТ ШЧЫРАСЦІ

Грунтоўны выбар

Развагі пасля VI з’езду Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”

Іван Ждановіч

Пра змену лідара ў ФНКА — Валерыі Казакоў саступіў месца Сяргею Кандыбовічу — мы паведамлілі ў мінулым нумары. Калегі з розных СМІ данеслі інфапласты падзеі з “вялікага айсберга” ФНКА. Наколькі вялікага? Паводле перапісаў, у Расіі — каля 500 тысяч беларусаў, Казакоў мяркуе — каля 5 мільёнаў. Што стаіць за пераменамі ў кіраўніцтве? Чаму пры вялікай любові да “свайго хлопца” Валерыя Мікалаевіча, пра якую гаварылі з трыбуны і ў кулуарах з’езда, выбралі іншага? Парадокс з разраду: любяць адных, а замуж бяруць іншых? Не акцэнтую, якіх любяць і бяруць-выбіраюць. Зрэшты, член Саюза беларускіх пісьменнікаў Валерыі Казакоў і не выяўляў вялікага жадання ўтрымацца на вяршыні ўлады ва ўпльывовай грамадскай супольнасці. Прынамсі, на з’ездзе не выяўляў.

Такіх лідараў, як Казакоў, не часта сустрачаш... На трыбуне, у канцы справаздачы, і пакаяўся ў старшынёўскіх недапрацоўках і ўпусьценнях, і прасіў прабаачэння ў тых, каго можа і пакрыўдзіў. Справаздачу расквеціў беларускімі

Госці і дэлегаты з’езду каля Дзелавага і культурнага комплексу беларускага Пасольства

словамі! “Судакладчыцай” была фалькларыстка Ірына Капчынская. Зрэшты, калі б і заспявалі яны “справаздачны нумар” разам — я б не здзівіўся. То ж Казакоў! Эпоха...

А пакуль ідзе справаздача, звернем увагу на іншую рэальнасць. Назавем яе “Круг беларусоў” — па назве тэксту, дасланага па элпошце

і ў рэдакцыю, і, ведаю, тым, хто на з’ездзе рабіў выбар. Абзац з тэксту: “На самым деле абстаноўка в ФНКА очень беспокойная, не деловая, разбалансированная, не организованная, требует большой корректировки Устав, структура правления, налаживание тесных отношений с руководством Федеральных и ре-

гиональных центров, чтобы получить понимание и поддержку наших региональных и местных НКО, общественных организаций и культурных Центров. Ответственным новым составом Совета ФНКА за эту работу предлагаем Кандыбо О. Ф. — президента “Московского клуба Белорусов”. → **Стар. 2**

З ВЫСТУПЛЕННЯЎ НА З’ЕЗДЗЕ

Пасеянае ўзрасло

З Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Я. Д. Чэрскага выраслі яшчэ дзве цікавыя і жыццяздольныя беларускія суполкі

Мабыць, усе тут ведаюць, што я цяпер — нестаршыня, нелідар Беларускай супольнасці ў Прыбайкалі. Хоць заснаваў Рэгіянальнае грамадскае аб’яднанне “Іркуцкае таварыства Беларускай культуры імя Я. Д. Чэрскага” (ІТБК) і 17 год кіраваў ім. А ў красавіку 2013-га на Х з’ездзе ІТБК саступіў пасаду Алене Сіпакавай. Летась напісаў заяву і ўвогуле выйшаў з ІТБК: каб у новага актыву не было жадання азірацца на мяне, і не было ілюзій, што працягваю ўплываць на рашэнні новага кіраўніцтва. Пры тым застаюся грамадска-актыўным удзельнікам Беларускага руху ў Прыбайкалі: спяваю ў гурце “Крывічы”, праводжу майстар-класы па танцах, ладжу этнавандроўкі па мясцовых беларускіх вёсках і ра-

блю іншую працу ў Маладзёвым клубе “Крывічы”.

Нагадаю: Іркуцкае гарадское маладзёвае аб’яднанне “Маладзёвы клуб Крывічы” (МК “Крывічы”) заснавана ў студзені 97-га. Спачатку — як маладзёвае крыло ІТБК, а маладыя лідары “выраслі” ды захацелі мець асобнае аб’яднанне. У 2009-м устаноўчы сход абраў старшынёй МК “Крывічы” Волю Галанаву, наступныя сходы Клуба (2012, 2015) пацвердзілі яе паўнамоцтвы. Акрамя ІТБК і МК “Крывічы”, у вобласці дзейнічае яшчэ адно самастойнае аб’яднанне: мясцовая нацыянальна-культурная аўтаномія “Беларусы Чарамхова”, гэта ў Чарамхоўскім раёне. Суполка паўстала таксама з ІТБК: у 2002-м у горадзе Чарамхове ўзнікла аддзяленне таварыства, потым яго старшыня Васіль Ракіта ў 2008-м зарэгістраваў асобную суполку.

І вось некаторыя могуць ка-

Алег Рудакоў

заць: маўляў, беларусы Прыбайкалі “разваліліся” з адной моцнай супольнасці аж у тры. З аднаго боку гэта так: існуе нават пэўная канкурэнцыя гэтых суполак. А з другога боку гэта — аб’ектыўная рэальнасць пры пашырэнні шэрагаў беларускіх актывістаў. Вось жа калі сыны, дочки ў сям’і выростаюць, то ўтвараюць свае сем’і — так і тут... Грамадская

актыўнасць беларусаў Прыбайкалі ўвесь час не толькі пашыраецца змястоўна, але прыходзіць і новыя лідары — і ім трэба даць магчымасць сябе праявіць. На карысць Справа! Яны гатовы шчыраваць на карысць Беларускага Руху ў рэгіёне.

Новыя лідары, што лагічна і аб’ектыўна, жадаюць пэўнай самастойнасці ды ўдасканалення сваёй працы. А пад словам “лідары” маю на ўвазе не толькі афіцыйна абраных Васіля Ракіту, Волю Галанаву і Алену Сіпакову, але і той актывіст, які аб’яднаўся вакол іх — у кожнай супольнасці з добры тунзін яркіх асобаў. Таму я лічу: што ў вобласці з ІТБК выйшлі яшчэ дзве самастойныя беларускія суполкі — гэта паказчык росту Беларускага Руху ў Прыбайкалі. Кожная з суполак шчыруе на свой густ на карысць адраджэння, развіцця і захавання Беларускай культуры і грамадскага пашырэння Беларускага патрыятызму.

Мяркую, цяпер і вам будзе лепш зразумела, чаму я, пабачыўшы, што пасеянае мной зерне добра-такі ўзрасло, вырашыў саступіць лідарскія паўнамоцтвы іншым. Пры тым знайшоў прытулак для праяўлення сваіх грамадскіх ініцыятыў. Цяпер я — шараговы жыхар Іркуцка і актывны сябра МК “Крывічы”. І таму мае вітанні дэлегатам — толькі ўласныя. Але мне вельмі прыемна быць тут, пабачыцца са старымі сябрамі, пазнаёміцца з новымі. Сёння Свята Душы! Сёння тут сабралася эліта Беларускага Руху ў Расіі. Лепшыя з лепшых, лідары грамадскіх суполак з розных рэгіёнаў і гарадоў вялікай краіны. І я б хацеў да вас звярнуцца з вялікай просьбай, якую выказаў сёлетні юбіляр Францішак Багушэвіч: “Не пакідайце ж мовы нашай Беларускай, каб не ўмерлі!”. А лепш і не скажаш, бо калі “Няма мовы — няма і Народа!”. → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Мова для сяброў

Іван Іванаў

Асобны блок дакладаў на чарговым Кангрэсе беларусістаў у Мінску прысвячаўся праблемам вывучэння беларускай мовы як замежнай

Найбуйнейшы ў краіне навуковы форум па пытаннях беларусазнаўства. Так кажуць спецыялісты пра VI Міжнародны кангрэс беларусістаў, які прайшоў у Мінску дзякуючы намаганням Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. У яе шэрагі, нагадаем, уваходзіць вучоныя з розных краін, якія маюць інтарэс да беларускай праблематыкі.

Кожны кангрэс — адметная навукова-культурная з’ява. Дзякуючы ім развіваюцца беларусістычныя даследаванні ў галіне гуманітарных і сацыяльных навук, вырашаюцца пытанні з выкладаннем беларусазнаўчых дысцыплін за мяжой, ідзе супраца даследчыкаў з розных краін. Сёлета кангрэс распачаў падрыхтоўку да 500-годдзя Беларускага і ўсходнеславянскага друку. Працаваў круглы стол “Франціск Скарына і яго час”. Пасяджэнні праходзілі як тэматычныя блокі, закраналіся беларусістычныя і славістычныя праблемы ў галіне мовазнаўства, літаратуразнаўства, гісторыі ды філасофіі. Асобны блок — вывучэнне беларускай мовы як замежнай: спроба скаардынаваць намаганні лінгвістаў па навучанні інашаземцаў беларускай мове.

ГРАНІ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Дзяржава і дыяспара — разам

З выступлення Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Расіі Ігара Петрышэнкі на сустрэчы з дэлегатамі VI з'езду ФНКА "Беларусы Расіі"

Рады вітаць вас у Пасольстве, на астраўку беларускай зямлі, у пару 70-гадовага юбілею Перамогі савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. З тых гераічных дзён Беларусь прайшла вялікі шлях, адраджаючыся з попелу Вялікай Айчыннай, сцвярджаючы сваё права займаць годнае месца ў сямі і народаў свету. Новыя пакаленні беларусаў стварылі суверэнную дзяржаву з сацыяльна-арыентаванай эканомікай, перадавой навукай і багатай культурай. Сёння Беларусь — гэта краіна, скіраваная ў будучыню. У XXI стагоддзі мы набылі шмат новых сяброў на розных кантынентах і ўмацавалі сяброўства

У канферэнц-зале пасольскага Дзелавага і культурнага комплексу

Супляменнікаў вітае Пасол Ігар Петрышэнка

з тымі, хто заўсёды быў блізка нам. Нязменны стратэгічны партнёр Беларусі — братаўская Расія. У нас немалая сумесная гісторыя, традыцыі, повязі дружбы. І тым стасункам — мацнець! Я перакананы: на фоне іншых міждзяржаўных аб'яднанняў Саюзная дзяржава будзе эфектыўна развівацца і далей. Спектр напрамкаў двухбаковага супрацоўніцтва пашыраецца штогод.

Беларуска-расійскае партнёрства вызначаюць інтэнсіўны палітычны дыялог і, што важна, шырокая народная дыпламатыя. У Расіі жыве звыш паўмільёна этнічных беларусаў. Як носьбіты дзвюх культур вы робіце вялікі ўклад ва ўмацаванне двухбаковых адносін. Як адзначаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, "беларуская дыяспара павінна адчуваць далучанасць да тых падзей, што адбываюцца ў краіне, а Беларусь павінна праяўляць клопат пра суайчыннікаў, якія апынуліся за мяжой". Гэтыя пытанні традыцыйна закранаюцца ў ходзе сустрэч беларускага лідара з губернатарамі суб'ектаў Расійскай

Федэрацыі. Так, Аляксандр Лукашэнка на перамовах з кіраўніком Рэспублікі Карэлія Аляксандрам Худзілайненам адзначыў, што "ўсе кіраўнікі расійскіх рэгіёнаў заяўляюць пра тое, што беларусы не ствараюць ніякіх праблем або напружання". "Мяне заўсёды радуе, што нашы беларусы ўтвараюць добрую атмасферу там, дзе жывуць. Яны добрыя, спагадлівыя, прыстойныя", — дадаў Кіраўнік Беларусі.

Яскравае сведчанне зацікаўленасці дзяржавы ва ўмацаванні і развіцці сувязяў з суайчыннікамі за мяжой — рэалізацыя Закона "Пра беларусаў замежжа", а таксама праграмы "Беларусы ў свеце" (цяпер рыхтуецца чарговая на 2016-2020 гады). Увага беларускай дзяржавы да дыяспары ўзмацняецца. Нагадаю, у сакавіку 2015-га пры Міністэрстве замежных спраў Беларусі створаны Кансультацыйны савет па справах беларусаў замежжа. У склад яго ўвайшлі 6 кіраўнікоў грамадскіх суполак беларусаў, якія дзейнічаюць у Расіі. Пры-

емна, што беларусы Расіі — не толькі самая вялікая, але і найбольш актыўная частка супляменнікаў, якія жывуць за межамі Беларусі.

За апошнія дзесяцігоддзе склаўся касцяк актыўных суполак беларусаў Расіі. Большасць з іх мае высокі аўтарытэт не толькі сярод грамадскасці, але і ў дзяржструктур. Яшчэ важны аспект. Асабліва ўвага Пасольствам надаецца наладжванню і пашырэнню эканамічнага супрацоўніцтва дзелавых колаў дыяспары з арганізацыямі і прадпрыемствамі Беларусі. Прасоўванне эканамічных інтарэсаў краіны — найпершая задача нашай дыпламатыі. Перакананы: магчымасці на гэтым шляху далёка не вычарпаны. Значныя рэзервы бачым у развіцці міжрэгіяльнага супрацоўніцтва, дзе значную ролю іграюць супляменнікі. Плануючы паездкі ў рэгіёны, я імкнуся прадугледзець магчымасць сустрэчы з актывам дыяспары на месцах. І бачу, наколькі значны ваш уклад у развіццё беларуска-расійскіх эканамічных адносін. Цяпер,

напрыклад, канструктыўна і ўзаемавыгодна супрацоўнічае Беларусь з супляменнікамі-прадпрыемальнікамі Масквы, Санкт-Пецярбурга, Калінінграда, Ніжняга Ноўгарада, з Маскоўскай, Цюменьскай абласцей. У гэтай зале нямала гаспадарнікаў, якія са мной пагодзяцца: эканоміка не даруе ўпущанага часу. Спываюцца на дасягнутым не варта. І мы павінны сумесна шукаць новыя шляхі для пашырэння ўзаемавыгоднага партнёрства. Чаго хаваць: Беларусь сёння востра зацікаўлена ў прасоўванні сваіх тавараў і паслуг на расійскі рынак. Пытанні міжрэгіяльнага супрацоўніцтва плануецца прадметна абмеркаваць на Другім форуме рэгіёнаў Беларусі і Расіі сёлета ў верасні ў Вялікім Ноўгарадзе.

Мне прыемна, што вы не забываеце свае родавыя карані, не губляеце сувязяў з Бацькаўшчынай. Прафесійныя і самадзейныя ансамблі, танцавальныя і харавыя гурты дыяспары — лепшыя паслы беларускай культуры, яны ўмацоўваюць пазітыўны

вобраз нашай краіны ў Расіі. Летась прадстаўнікі беларусаў Расіі актыўна ўдзельнічалі ў другім Фэсце мастацтваў беларусаў свету, які прайшоў у Мінску. Выступы расійян пакінулі яркія ўражанні ў шматлікіх глядачоў.

Для захавання і пашырэння беларускай культуры ў Расіі ствараецца Дзелава і культурны комплекс Пасольства, у якім мы з вамі знаходзімся. Адкрыццё плануецца ў чэрвені. Асноўная мэта стварэння комплексу — актыўнае садзеянне развіццю ўсебаковага і ўзаемавыгоднага беларуска-расійскага супрацоўніцтва. Плануем дзейнасць ДКК развіваць па трох асноўных кірунках. Па-першае, гэта — пляцоўка-прэзентацыя інвестыцыйнага і экспертнага патэнцыялу Беларусі і Расіі. Па-другое, платформа для дзелавых сустрэч і перамоў. Па-трэцяе, ДКК стане своеасаблівым "мостам навукі і культуры" паміж нашымі краінамі. І тут да месца будзе пра пасольскі комплекс сказаць: гэта наш з вамі, агульны ДКК. Мяркую, аглядзеўшы

яго, вы пераканаліся, што ён па тэхналагічных параметрах, аснашчэнні адпавядае ўсім сучасным патрабаванням для правядзення розных мерапрыемстваў: ад дзяржаўных урачыстасцяў, дзелавых кансультацый і перагавораў да арганізацыйных пастановак, канцэртных выступленняў, міжнародных выстаў, сімпозіумаў і прэс-канферэнцый. У нас з вамі з'явілася маштабная пляцоўка для эфектыўнага прасоўвання ўжо існуючых, а таксама для распрацоўкі новых напрамкаў узаемавыгоднага партнёрства.

Завяршаючы выступленне, хачу яшчэ раз выказаць вам словы сардэчнай удзячнасці за вашу веру ў Беларусь, за тую, без перабольшання, велізарную разнапланавую працу, якую праводзіце вы для далейшага збліжэння беларусаў і расійян. Упэўнены: вынікі з'езду дадуць новы якасны імпульс для дзейнасці грамадскіх суполак беларусаў у Расіі. Шчыра жадаю новаму старшыні аўтаноміі і савету поспехаў у працы на карысць нашых брацкіх народаў.

МОМАНТ ШЧЫРАСЦІ

Грунтоўны выбар

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Казакоў сам прызнаўся: у нечым недапрацоўваў, з многімі кірункамі не справіўся. Аднак шмат і зрабіў! Згадаем хача б салідны энцыклапедычны даведнік "Сузор'е беларускага памежжа", што выйшаў з ягонай падтрымкай. "Хто не ўмее працаваць, той праводзіць нарады і з'езды", — меркаванне Валерыя Казакова на гэты конт чытаем у яго "Абібоках". Кароткія, дасціпныя "пырліны" ёсць у нэце — пашукайце. І "Круг беларусов" аддае Казакову належнае: "Как рядовой, активный белорус — он хороший!" Ці яшчэ: "Реально в заслугу Валерию Николаевичу можно поставить передачу РБ раритетов большой стоимости (цэлая праграма "Вяртанне", больш за 140 рарытэтаў, казаў у справаздачы сам В. Казакоў. — **Аўт.**), то, што он

не вмешивался в слаженную годами работу региональных организаций, кого-то даже навел за пять лет, друзьям не отказывал в помощи, хороший писатель и чиновник". І ўсё ж "ініцыятыўная група" (у канцы тэксту прозвішчы) дае такой з'яве, як Казакоў на чале ФНКА, незадавальняючую ацэнку: "...период с момента избрания Казакова и до сего дня можно оценить для ФНКА как безвременье". Цікава пагартыць — і для планавання працы суполак ФНКА, і для разумення выбару лідара, і для гісторыі — прыкладзены да пісьма працягалы з канца 2009-га. "Пасланне" з тае пары, калі ў суполцы лідарам быў ды раптам не стаў вядомы Францішак Каўрыга.

Але вось інтрыга: не змагла ўсё ж на з'ездзе заваяваць давер'е дэлегатаў і сіла пад назваю "Круг беларусов"!

Лічыцца "по умолчанию", што стрыжань працы ў суполках замежжа — гэта любоў супляменнікаў да Бацькаўшчыны ці зямлі продкаў. Аднак, кажучы ў Расіі, "любовь — не картошка, ее не выбросишь в окошко". Гэта значыць, катэгорыя не канкрэтная, кажучы моваю бізнесу. І таму дзелавыя людзі, уздыўшы ўладу, гатовы дапамагчы той любові стаць сілай рэальнай і канкрэтай — як рахунак у банку. "Зачем спасибо, если есть деньги?" — не беларускі па духу жарт рэзнуў слых у дзень з'езду. Цяпер, можна не сумнявацца, і рахунак у банку, і офіс у ФНКА будуць: новы старшыня савета ФНКА Сяргей Кандыбовіч — чалавек справы. Яму — давер'е, і выбар — на яго карысць. Лагічна! І механізм яго прыходу да ўлады з ключавым словам "апарат"

Касманаўт-беларус Алег Навіцкі з супляменнікамі

можна зразумець, прачытаўшы апаўдана Валерыя Казакова "Аўсяная каша" з кнігі "Асфальт і тени". Выйшла яна ў 2003-м, раздалася дэлегатам і гасцям з'езду. Няма сумненняў: Казакоў ведаў зыход галасавання. І можна парадавацца, што змена лідара прайшла хутка, "без лішніх телодвижений". "Сонечнаму Івану з падзякай. 22.05.2015, 14.15" — падпісаў мне

кнігу аўтар. Ён толькі-толькі аддаў паўнамоцтвы Сяргею Кандыбовічу. Прычым прыгожа. Без крыўдаў! "Вельмі рады перадаць справы добраму чалавеку, у якога бальш душа за Беларускаў", — казаў ён пазней на сустрэчы ў Амбуладзе. Дзякуй і Вам, Валерыі Мікалаевіч! Спадзяемся, Сяргей Львовіч апраўдае давер'е і былога старшыні, і дэлегатаў з'езду.

Фальклорны гурт “Вячоркі” з Вікулава выступае на Днях беларускай культуры ў Цюмені

Роду глыбокія карані

Журналістка Валянціна Хакімава і работніца культуры Алена Серабракова жывуць у заходнесібірскай глыбінцы, але ведаюць, што іхнія продкі — з беларускіх зямель

Іван і Валянціна Ждановічы

Многія сучасныя сібаракі маюць родавыя сувязі з Беларуссю. Пра тое не раз даводзілася нам чуць пад час камандзіроўкі ў Цюмень. У прыватнасці, у райцэнтры Вікулава нам дапамагалі арганізаваць працу дзве мясцовыя жанчыны. І, як аказалася, абедзве яны маюць беларускія родавыя карані.

Песенная спадчына ад бабулі

Калега-журналістка Валянціна Хакімава суправаджала нас да каларытнай мясцовай спявачкі і вышывальшчыцы бабуі Лены, якая — мясцовая славунасць: была адной з першых спявачак у фальклорным беларускім гурце “Вячоркі”. У рэпертуары яго шмат песень самаходаў: так называлі супляменнікаў нашых, што яшчэ ў XIX стагоддзі перасяліліся ў Сібір, адольваючы вялікія адлегласці пешшу, самаходам. Сама Валянціна Фёдарэўна родам з мясцовай беларускай вёскі Ермакі. Памятае, як яе бабуля выразна гаварыла па-беларуску: “І яна малілася спевам. Распеў быў прыгожы, і я тое памятаю. І словы, і вымаўленне ў яе такое цікавае было! Я тады, калі яе слухала, у другім класе яшчэ вучылася. А потым наша сям’я з’ехала адтуль, і так сталася, што з месца на месца пераязджалі. А гэта, як вы разумееце, не вельмі спрыяе захаванню родавай памяці — патрэбна, каб бабулі і дзядулі жылі побач з унукамі”.

Валянціна Хакімава жыве ў сям’і ў вёсцы Смёрнава, “дзе беларусаў вельмі мала”, Вікулаўскага раёна, потым вучылася ў Табольскім культасветвучылішчы і шэсць гадоў “адпрацавала ў культуры”. Выйшла замуж, сын у маладой сям’і нарадзіўся, а тым часам мужа забралі ў войска. І яна вымушана была перайсці на іншую працу: каб мець магчымасць гадаваць малюга. “Прышла ў Вікулава ў рэдакцыю раённай газеты “Красная звезда”, пачала працаваць карэктарам. І паступова дасрала да галоўнага рэдактара, і 9 гадоў кірвала выданнем. Пры мне ж ствараліся і мясцовае тэлебачанне, і радыё”.

Магчыма, ад бабулі-беларускі, якая часам згадвала пра Магілёўскую вобласць, у яе па жыцці ёсць жаданне спяваць. “Бабуля казала: беларусы па лепшую долю ў Сібір выбіраліся. У яе беларускія карані былі, а дзядуля ў мяне тутэйшы, мясцовы. Я з дзяцінства спяваю, а хадзіла ў Вікулава не ў гурт “Вячоркі”, які арганізавала Валянціна Дзмітрыёўна Міхienка, а ў іншы калектыв. Яна мяне, дарэчы, угаварвала да іх перайсці, а мне было

ужо складана: я ж ад самаходаўскай культуры адарвалася. Такія песні — а яны старыя ермакоўскія — ніколі не спявала. Хоць сэнс іх разумею: з дзяцінства ці ад нараджэння, пэўна, нешта закладзена”. З часам яе-такі завабіла да сябе Валянціна Міхienка. І Хакімава спявае ў “Вячорках”. Кажу: прывыкла. І цяпер нават “песню расшыфраваць” можа — гэта значыць, зразумець сэнс беларускіх яе словаў. А некаторым з артыстаў, рускіх, тое не пад сілу. “Мы ж усе, “вячоркаўцы”, нарадзіліся тут, гаворым усё жыццё па-руску. І беларускія словы, каб зразумець, нам трэба спачатку перакласці. Гэта здаецца, што мовы беларуская

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Валянціна Хакімава

і руская блізкія — але яны розныя. Для нас важны пераклад. Вось вы ў Цюмені звярталіся да супляменнікаў па-беларуску — і мне было ўсё зразумела. Ну, можа пра сэнс пары словаў даводзілася здагадацца. А гаварыць па-беларуску мы тут зусім не можам. Хоць маем беларускія родавыя карані, ды ўжо далёка ад беларускай культуры, ад мовы адарваліся”.

Валянціна Хакімава расказала нам, што добры след у Вікулава па сабе пакінула Валянціна Міхienка, яна — ганаровы грамадзянін раёна. Нарадзілася ў Ермаках, яе мама Таццяна Грэтчанка — беларуска, з сям’і перасяленцаў. “Валянціна Дзмітрыёўна працавала ў мясцовым Доме культуры і 25 гадоў кірвала калектывам “Вячоркі”. Яна яго і стварыла, вывела ў людзі, яна і спявала разам з мясцовымі жанчынамі, некаторыя ў гурце і цяпер”. Сама Валянціна Хакімава аднойчы толькі была ў Беларусі: калі тагачасны кіраўнік беларускай дыяспары ў Цюмені Леанід Ксяндзоў арганізоўваў для “Вячорак” паездку. Былі артысты ў вёсцы Шэйкі на яго радзіме, у Крупскім раёне: “Там яго хага родная захавалася. Была зачыненая, то мы адчынілі, парадак там навялі. Выступалі ў вёсцы, прама ў той хаце і спявалі. Людзі прыйшлі са сваімі зэдлікамі — шмат сабралася. Лета было. Добра ўсё помніцца”.

“Тата ўмее гаворыць па-самаходску”

Пра Алену Серабракову гавораць у Вікулава так: яна адказвае за культуру ўсім раёне. “У мяне бабуля-дзядуля з таго боку, куды вы паедзеце, — казалі нам Алена Пятроўна перад тым, як выправіць нас у родныя ёй Ермакі. — Не ведаю, ці чыстыя яны беларусы былі, але кроў беларуская ў нас ёсць адназначна. Беларусыя, белатварыя, светлавалосыя... І ў прамаўленні ў іх нейкія асаблівыя словы былі. Акуліна Васільеўна Кухарава — гэта бабуля мая, потым з’ехала яна за сына на Украіну. І Дзіна Крывых мая другая бабуля. Мы там, у Ермаках, шмат часу праводзілі. Мой тата, Пётр Фёдаравіч Кухараў, цяпер у Вікулава жыве, а мама — Ніна Мікалаеўна. Тага ўмею гаварыць па-самаходску. Асобныя словы пазнаю, якія з вашай размовы пачула. Але ён іх устаўляе толькі час ад часу: каб гутарку ажывіць альбо нас пасмяшыць. Мы пераехалі ў Вікулава са Скрыпкіна, гэта вёска побач з Ермакамі. Пра Ермакі ў нас тут усе ведаюць: што беларусы-самаходы там жывуць, што ўсе там дружна жывуць. Разам, напрыклад, бульбу капаюць. Своеасаблівы народ, адметная тэрыторыя. І я да гэтага крыху далучана. Мама ў мяне вікулаўская, а тата — з ермакоўскага боку.”

Алена вучылася ў Ішымскім педінстытуце, заканчвала педагагічны факультэт у 1998 годзе. А калі ў яе ў 1996-м была дыялекталагічная практыка, то праходзіла яе студэнтка якраз на дыялекце беларуска-самаходскім — так ён у Сібіры называецца. “Гэта было мне цікава, бо сваякі былі звязаны з беларусамі, — згадвае субяседніца. — Я пастаралася і атрымала за практыку добрую адзнаку. А словы, якія пачула ў вёсках Жыгулі, Асінаўка, Ермакі, я перакладала, помню, выкарыстоўваючы беларуска-рускі слоўнік”.

Афіцыйная пасада ў Алены Серабраковай такая: яна дырэктар муніцыпальнай аўтаномнай установы культуры “Цэнтр культуры і вольнага часу Вікулаўскага раёна”, у яе па раёне 60 філіялаў: бібліятэкі, дамы культуры. “Наша мэта: аб’ядноўваць людзей, развіваць усе культуры, прадстаўнікі якіх у нас жывуць, — гаворыць яна. — Мы за тое, каб ішло развіццё ўсіх гэтых культур. Акрамя беларусаў, немцы, украінцы найбольш актыўна працуюць. І з беларускім таварыствам Цюмені мы супрацоўнічаем”.

Сяргей Яфімчык, былы старшыня Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь” (нядаўна яго змяніў на гэтай пасадзе

Улад Татарынцаў), ведае пра родавыя карані Алены. Сяргей Аляксандравіч і прапанаваў ёй кіраваць Вікулаўскім філіялам суполкі. Яна пагадзілася, дапамагае развівацца ў глыбінцы беларускай культуры ў гармоніі з іншымі. У раёне ёсць розныя “культурныя кусты”, так гістарычна складалася: у ермакоўскім баку жывуць самаходы, на супрацьлеглым баку раёна — эстонцы, а па дарозе ў Ішым — немцы.

Алена як дырэктарыца цікавіць усе тэмы культуры, аднак пра беларусаў-самаходаў у яе найбольш поўнае ўяўленне: як прыйшлі, як развіліся, абжываліся. Мясцовыя “самаходскія” гурты “Вячоркі” з Вікулава і “Россианочка” з Ермакоў удзельнічаюць у Днях беларускай культуры ў Цюмені. У Вікулава ў краязнаўчым музеі сабраны цікавыя матэрыялы пра беларусаў краю: “Ёсць нешта новае — таксама спрабуем выставіць. А ў Ермаках музей яшчэ больш цікавы:

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Алена Серабракова

там гэтым жывуць”. Праўда, старэе вёска: зачынілі ўжо і дзіцячы сад, бо “ў асноўным моладзь у горада імкнецца”.

Што для яе Беларусь? Алена згадвае: Віцебск, Славянскі базар, самаходскія песні... А калі даць аб’яву ў райгазету, людзей з беларускімі родавымі каранямі пашукаць — адгукнуцца? Лічыць, што так. Могуць адгукнуцца тыя, у каго былі дзядулі-бабулі з беларускага роду. У прыватнасці, на Дошцы гонару сярод слаўных людзей раёна мы бачылі прозвішча Дзяргач — яно, відаць, беларускае. А ў Вікулава, па словах Алены Пятроўны, такой пошукавай працы не вялі. То можа памагілі б яе арганізаваць беларусы з Цюмені? Можна было б і цікавыя сямейныя гісторыі запісаць, для райгазеты ў тым ліку. У Вікулава, казалі нам, ёсць альбом пра тое, як беларусы засялялі Ермакоўскую тэрыторыю — але там звесткі пададзены ўрыўкамі. А цікава было б ведаць: супляменнікі з якіх канкрэтных раёнаў, вёсак Беларусі пасяліліся ў вобласці? Па словах Алены, магчыма зрабіць запыт у абласны Цюменскі архіў, а раённы цесна з ім супрацоўнічае. Пытанне ж можа

быць пастаўлены так: з якіх канкрэтных заходніх тэрыторый Расійскай імперыі былі масавыя перасяленні беларусаў у Цюменскую вобласць, у тым ліку ў Вікулаўскі раён? Ці існуюць зводныя спісы: колькі сем’яў і з якіх месцаў (воласць, вёска, павет, губерня) перасяліліся і ў які час? Карацей, у гісторыі з’яўлення беларусаў у рэгіёне ёсць вельмі цікавыя старонкі.

Па словах Алены Серабраковай, і сярод супрацоўнікаў раённай адміністрацыі напэўна ёсць людзі з беларускімі родавымі каранямі. Калі іх апытаць — таксама можна шмат цікавага даведацца. З гэтага, дарэчы, у Цюмені ў свой час беларуская суполка і пачыналася: з прыцягнення супляменнікаў. А беларускую культуру, казалі Алена, у раёне любяць, на канцэртах часта выконваюцца беларускія песні — хоць большай часткай там жывуць рускія. “А вось выходзяць на сцэну “Вячоркі” — і зала замірае, — згадвае Алена Серабракова. — Гэта сапраўды так: незвычайная мова, мелодыя песень бярае за душу”.

У Вікулаўскім раёне часта прыязджаюць студэнты з Цюменскай дзяржаўна-академічнай мастацтваў і культуры. Беларускай культурай мясцовага краю цікавіцца Лілія Васільеўна Дзёміна, якая кіруе гуртом “Ростань”, яна ж — дырэктар акадэмічнага Інстытута музыкі і харэаграфіі. Па словах Алены, яна “сама прыязджае і запісвае песні старадаўнія. У яе цэлыя зборнікі выйшлі, у тым ліку і беларускіх песень”. Спадземся, з часам мы зможам раскажаць пра гэту ўнікальную працаўніцу і больш падрабязна.

У размове з Аленай мы выказалі мару-прапанову. Цяпер у рэгіёнах Расіі выдзяляюцца сродкі на практыкі па ўмацаванні міжнацыянальнага адзінства. І добра было б у той пльміні адміністрацыі раёна знайсці грошы на пошукі ў архівах беларускіх каранёў жыхароў, напрыклад, Ермакоў; фактаў з гісторыі вёскі. А будуць спісы — іх можна апублікаваць і ў беларускім друку. І такім чынам сібаракам дапамагчы адшукаць сваякоў-родзічаў у Беларусі. І на гэтай глебе могуць і далей расці ўмацоўвацца пабрацкія сувязі паміж раёнамі, абмен творчымі калектывамі. Па словах Алены, на першым часе тым мог бы заняцца раённы краязнаўчы музей. Шмат хто скажа ў Сібіры: нічога беларускага не памятаем, дзядулі-бабулі адышлі... Але ж, паважаныя супляменнікі, няшмат часу прайшло, і можна ў архівах нешта знайсці. І не толькі ў архівах: жывых сваіх родзічаў у Беларусі. У якіх, магчыма, у сямейных архівах ляжаць тыя ж здымкі, што і ў вас...

Пасеянае ўзрасла

(Заканчэнне. Пач. на стар. 1)

Шторобіць насадметнымі, унікальнымі ў вялікім свеце? Найперш — Мова. Другое — Народная традыцыя. Трэцяе — Гістарычная Спадчына! Усё іншае, на мой погляд, менш істотнае, у тым ліку месца жыхарства, нашы асабістыя поспехі, рэгаліі, узнагароды. Наша Беларуская сабрала нас тут усіх, такіх розных, разам. І калі мы Беларусы, калі мы лідары, то павінны сваім прыкладам паказаць, што ведаем высокую каштоўнасць Мовы, дзякуючы якой беларусы маюць сваю Дзяржаву, дзякуючы Мове нас адрозніваюць у свеце. Таму, душой адчушы такую простую ісціну, найперш Мове Беларускай нам варта пакланяцца, і дзеля таго ажыўляць яе ўвесь час, карыстацца ёю з суродзічамі дзе б ні былі: з павагай і задавальненнем. Гэта — як хлеб для душы. Вы ж ведаеце, як часам хочацца адведаць свайго, беларускага!

Калі мы Беларусы, лідары, то кожны з нас павінен мець

свой асабісты народны строй, вышываную кашулю і ладзіць у такім адзенні са сваімі суродзічамі Беларускія народныя святы: Каляды, Гуканне Вясны, Купалле, Дажынкі, Дзяды, а таксама іншыя. Пры тым хай гучаць нашы песні, хай умацоўваюць павязь пакаленняў і ацяляюць нас, сённяшніх, беларускія танцы, беларускія абрады.

Калі мы Беларусы, лідары, то давайце паглыбляцца ў гісторыю свайго роду, народа і праводзіць шэраг круглых сталоў, вечарын, канферэнцый — каб ведалі пра гонар і славу, гераічную Спадчыну Айчыны не толькі сябры супалак, але і расіяне, жыхары месцаў, дзе мы жывём. Пры тым варта ганарыцца нашымі гістарычнымі сімваламі. Не ва ўсіх іх быў просты лёс: ворагі заўсёды топчучы святое, калі хочучы скарыць народ. Вы ведаеце: герб “Пагоня”, напрыклад, ужо болей за 700 гадоў яднае беларусаў. І вось паглядзіце: сёння “Пагоня” — афіцыйны герб Віцебскай

Алег Рудакоў з супляменнікамі на з’ездзе ў Маскве

вобласці, як тое было доўгі час і раней.

Мова, традыцыя, Спадчына... Калі будзем усведамляць, на чым стаіць Беларуская і працаваць у гэтых кірунках, то захаваемся як Народ, зможам перадаць Веды і Вопыт нашчадкам. Калі ж не — рас-творымся ў віры глабалізацыі. У Іркуцку брэнд “Беларусы Прыбайкалія” гучыць годна,

і кожная з трох супалак шмаг робіць дзеля яго пашырэння. Я ўпэўнены: цяпер актыўнасці Беларусаў там нічога не пагражае, у тым ліку і змена лідараў. У нас ужо засяліўся спраўдны Дух Беларускага патрыятызму. Напрыканцы жадаю новаму кіраўніцтву ФНКА “Беларусы Расіі” плённай працы на карысць адраджэння, захавання і развіцця Беларускага Руха ў

Расіі. Усё можна зрабіць. Усё ў нашых руках. Толькі варта памятаць свае карані, вывучаць Гісторыю і Мову свайго Народу і праводзіць мерапрыемствы ў плыні Беларускай Народнай Традыцыі. І тады будзе жыць вечно Беларускі Народ. І будзе жыць Беларусь.

Тэкст падрыхтаваны паводле выступу на з’ездзе дэлегата з Іркуцка Алега Рудакоў

ВЕСТКІ

Якая сіла!

Рыгор Арэшка

На мінскай новабудуоўлі беларус Кірыл Шымко зрушыў з месца і працягнуў амаль на паўтара метра 118-тонны вежавы кран

Беларусь — зямля волатаў спрадвеку, ёсць асілі і ў нашыя дні. Рэкардсмен Кнігі рэкордаў Гінеса Кірыл Шымко пазітыўна заявіў пра сябе. “27 мая 2015 года 37-гадовы беларус зрушыў з месца і працягнуў 118-тонны вежавы кран на адлегласць 143 см 5 мм,” — чытаем навіны. Устаноўлены новы сусветны рэкорд у незвычайным саборніцтве з вагою, зямным прысяжэннем і, чаго хаваць, лянотаю: бо некаму ж і проста практыкаванні для падтрымкі здароўя рабіць “в лом...”

На будляючыцы комплексу “Чайкоўскі” сведкамі рэкорда сталі гледачы і прадстаўнікі Кнігі рэкордаў Гінеса. Каб справіцца з кранам, асілку спатрэбіліся два падыходы. Пазней Кірыл прызнаўся: у яго было адчуванне, быццам калі ён зрушыў кран, той цягнуў асілку назад, як толькі ён спыняў намаганні. Ці то вецер, ці то рэйкі крыху ўвагнуліся ад 118-тоннай масы? Фенамен. Падрабязнасці глядзіце ў нэце!

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Лебедзь над Кімерыяй

У Феадосіі ўшанавалі памяць пра Максіма Багдановіча, якога не стала на крымскіх зямлі 25 мая 1917 года

Беларусы Крыма згадалі цікавае старонку з біяграфіі паэта-супляменніка — у 1915-м, сто гадоў таму, ён наведаў паўднёвы ўсход Крыма, напісаў пра тое нарысы. Яны ёсць на выставе, прысвечанай Максіму Багдановічу, у Феадасійскім літаратурна-мемарыяльным музеі Аляксандра Грына. Як вядома, хворы на сухоты Максім пакінуў зямлю і пахаваны ў крымскай Ялце — на могілках там ёсць помнік паэту, яго імем названа адна з вуліц горада.

А вясной 1915-га ён наведаў Феадосію — горад-музей з 2500-гадовай гісторыяй. Летаправёў непадалёк, у мястэчку Стары Крым, якое было некалі сталіцай Крыма і мае багатыя культурныя традыцыі. Ездзіў у Кактэбель — любімае месца адпачынку і зносін рускай творчай эліты. Гэты культурна-геаграфічны трохкутнік прынята называць: Кімерыя. Так, паводле легендаў, месцы называліся ў старажытнасці. Уражанні і назіранні Багдановіч выклаў у трох нарысах цыкла “З летніх уражанняў”. Апісвае прыроду і людзей, культурныя і гістарычныя каштоўнасці — нарысы цікавыя і ў гістарычным плане, і для пазнання асобы паэта. У 2005-м іх змясціў “Феодосійскі альбом” — краязнаўчае выданне.

На ўрачыстым адкрыцці выставы гаварылі, што Багдановіча параўноўваюць з вобразам Страні-м

лебедзя з яго аднайменнага верша. Лебедзь — увасабленне прыгажосці, рамантыкі, сімвал адраджэння, чысціні, высакароднасці, мудрасці. А ў міфапаэтычнай традыцыі звязаны ён з Апалонам, Зеўсам, Арфемем, Брахмай... Вобраз нагадвае пра здольнасці душы вандраваць па небе — як лебедзь, гэта сімвал цнатлівасці, ганарлівае адзіноতা, мудрасці і пра-

мост паміж Крымам і Беларуссю. У экспазіцыі дзве часткі: у першай зале — багдановічаўскі Крым, у другой — яго ж Беларусь. Жывапіс, фотакарціны з фондаў музея Аляксандра Грына, творы крымскіх мастакоў падабраны пад ягоныя апісанні з нарысаў, дапоўнены цытатамі з іх, вершамі паэта на рускай і беларускай мовах. Два партрэ-

бяросту, і лён. Гожа глядзіцца нацыянальны строй. Адна са сцен стала інсталяцыяй “У зачарованым царстве” (паводле цыклу вершаў паэта). Яркія творы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва сімвалізуюць сплечены з крымскіх і беларускіх кветак вянок — у памяць паэта, пераклікаюцца і з назвай яго адзінай прыжыццёвай кнігі (факсімільны зборнік “Вянок” ёсць у экспазіцыі выставы). А фотабіяграфічны блок люструе Беларусь пачатку мінулага стагоддзя: юны Максім, ягоныя бацькі, сябры, блізкія і родныя, месцы, звязаныя з лэсам паэта... У зале і малюнкі выхаванцаў Ялцінскай мастацкай школы — яна стаіць на вуліцы Багдановіча! Юныя стварылі вобразы на тэмы, узятыя з вершаў паэта. Да месца тут і падборка кнігі пра Беларусь і беларусаў Крыма.

Выстава, здавалася б, эклектычная: яна злучае мноства розных экспанатаў. Аднак таго не заўважаеш, бо акцэнт зроблены не столькі на формах, як на змесце. Выстава збліжае аўтараў-беларусаў Феадосіі, Сімферополя, Ялты і Краснаперакопска. Арганізаваў яе Музей А. С. Грына — адзін з самых актыўных культурных цэнтраў паўвострава, а таксама Культурна-асветнае таварыства беларусаў Феадасійскага рэгіёну пры актыўнай падтрымцы Крымскай рэспубліканскай садружнасці беларусаў “Сябры”.

Ва ўрачысці ўдзельнічалі старшыня Садружнасці Яўген Супрунюк, а таксама заслужаны

Беларускія матывы на выставе “Лебедзь над Кімерыяй”

рочых здольнасцяў, а яшчэ паэзіі, мужнасці, дасканаласці — але і смерці. Лебедзь Багдановіча, мы ведаем, гіне, ратуючы іншых. Пакінуўшы духоўную спадчыну, адляцеў у Вечнасць і сам паэт.

Выстава “Лебедзь над Кімерыяй” — гэта спроба паказаць і той Крым, які ўбачыў Максім Багдановіч, праілюстраваць апісанае ім, і паказаць яго маці-Радзіму Беларусь. Атрымаўся гэтакі духоўна-культурны

ты Максіма, некалькі ілюстрацый да яго твораў створаны спецыяльна для выставы. Сярод экспанатаў — фотацольпана далікатнага базаво-ружовага колеру, які нядаўна выведзены ў Нікіцім батсадзе (Крым) і мае назву “Максім Багдановіч”.

У зале, дзе гасцюе Беларусь, бачым пейзажы краіны азёр у розных тэхніках: жывапіс, фатаграфія, вышыўка, бісер, габелен і аплікацыя саломкай. Выкарысталі майстры і

Бюст Максіма Багдановіча

работнік культуры Аўтаномнай Рэспублікі Крым, лаўрэат прэміі М. Багдановіча ў Крыме Вігаль Бартохаў, прадстаўнікі гарадміністрацыі Феадосіі. Мы гаварылі пра жыццё і творчасць паэта-супляменніка, пра тое, што лучыць яго з Крымам. Гучала знакамітая песня “Зорка Венера”, вершы феадасійскіх паэтаў, прысвечаныя Багдановічу, і, вядома ж, вершы самога Максіма. Дарэчы, адзін з шаноўных гасцей свята сказаў, што вялікі гонар народу мець такіх вялікіх сыноў, як паэт Максім Багдановіч.

Пра Максіма Багдановіча часам кажуць: ён застаецца непераўздымным і неразгаданым геніем беларускага слова. І наш праект — гэта спроба крымчан-беларусаў, нашых сяброў праліць яшчэ трохі святла на таямніцу паэта, яго жыццё і творчасць. Гэта і светлая згадка пра тое, як 100 гадоў таму над паўднёвым краем праляцеў прыгожы Лебедзь, абдымаючы яго сваімі крыламі.

Ала Ярмілава, навуковы супрацоўнік Феадасійскага літаратурна-мемарыяльнага музея А. С. Грына

Заснавальнік:

Установа Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “Рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия»».

Вул. Б. Хмяльніцкага, 10*, 220013, Мінск

Рэдактар

Віктар Міхайлавіч Харкоў

Адрас рэдакцыі:

пр. Незалежнасці, 44, Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61.

Выдадзена 2 сакавіка 2009 г. Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Бюро па рэкламе:

Тэл. +375 17 290 60 11

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288 17 82;

факс: +375 17 290 68 31

Е-mail: golas_radzimy@tut.by

Аб’ём выдання: 1 друк. арк.

Тыраж: 1940, Заказ: 821

Выдадзена на Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку»», ЛП №02330/106 ад 30.04.2004.

Праспект Незалежнасці, 79, 220013, Мінск

Час падпісання ў друк: 20.10

Выходзіць 1 раз на тыдзень

Гэты выпуск падрыхтаваў аўтар

А. С. Грына

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць.

© “Голас Радзімы”, 2015